

יד
מהר"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

של מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
מטות
ה'תשע"ב ב'שב"ג
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

נושאי השיעור:

מהו המושג "בין המצרים", נפק"מ הלכתיות מהבנה זו, כגון בעניין האם האיסורים מתחילים מי"ז בתמוז בלילה או מהבוקר, וכן השנה (ה'תשע"ב) שי"ז בתמוז ותשעה באב חלים בשבת ונדחים ליום ראשון, אימתי מתחילים ומסתיימים האיסורים, והאם חלים דיני שבוע שחל בו ת"ב בשנה זו. "על מה אבדה הארץ וגו' על עזבם את תורתנו", התייחסות מרן שליט"א לגזירת גיוס בחורי הישיבות שיחי', אמירת אבינו מלכנו בימים אלו ואיזה מהפיסקאות, מה ההבדל בין "בטל מחשבות שונאינו" לבין "הפר עצת כל אויבינו".

תוספת הבנה בעניין "והאמת והשלום אהבו", מהי אמת ומהו שלום. השלמה בעניין חשיבות לימוד התורה בגירסא, והאם נחשב לימוד אף באין מבין. עניין שימוש בחשמל בשבת, המצב בחברת חשמל בזמנינו, ומעלת השימוש בגנרטור וכדומה בשבת.

תשובה לשואל מדוע אין הבדל בין הגיית האות סמ"ך, לשי"ן שמאלית. הפטריות תלת דפורענותא לבני ק"ק תימן, ודברי מרן שליט"א בשבח ספר "אורח לצדיק". דברי מרן שליט"א בשבח קונטרס "אוהל שרה" על הלכות הדלקת נרות שבת, מתוך ספר רחב ומקיף על הלכות שבת מאת המחבר הרה"ג משה רצאבי שליט"א מו"צ בבית ההוראה ומח"ס בארות משה על פסקי מהרי"ן ועוד. מעלת חוברות "שערי יצחק" השיעור השבועי של מרן שליט"א בכתב, ובקשה בעניין זה.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ן בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול הלשון – 03-6171031

מספר השיעור – 295

השיעור מוקדש להצלחת

ר' איתי בן יוסף דהרי יצ"ו

ונו"ב רותם בת ראובן שתחי'

ימלא המקום ב"ה כל משאלות ליבם לטובה.

ולרפואת א"מ ר' יוסף בן צדוק דהרי יצ"ו

מתי חל ת"ב. אם יחול ביום חמישי, נוהגים ארבעה ימים. אם ביום שלישי, שני ימים. ואם ביום ראשון, בכלל לא נוהג דין שבוע שחל בו ת"ב.

השנה ת"ב חל בשבת, ונדחה ליום א'. מרן בשו"ע [סימן תקנ"א סעיף ד'] מביא, ויש מי שאומר שנהגו לאסור כל שבוע שלפניו, דהיינו לתת בכל אותו השבוע דינים של שבוע שחל בו ת"ב, חוץ מיום חמישי ויום ששי, לכבוד שבת. אבל למעשה אנחנו פסקנו [שע"ה או"ח ח"ג (מועדים) סי' ק"ג סעיף י"ד, וסימן ק"ו סעיף א'] שבאופן כזה, מצד הדין ועל פי ההלכה, אין צורך לנהוג בו דיני שבוע שחל בו ת"ב. דהיינו, אין איסור לכבס ולהסתפר בשבוע זה, כי אינו נקרא שבוע שחל בו ת"ב, ואפילו אם חל בשבת ונדחה. אכן המחמיר על עצמו תבוא עליו ברכה. אבל להלכה, הנה מרן אומר זאת בשם י"ש מי שאומר שנהגו, ודעת מרן לכאורה שהוא חושש לדעה זו, כך אנחנו בד"כ נוקטים, שכשמרן מביא יש אומרים או יש מי שאומר, אפילו שהוא סתם אחרת, אנחנו בד"כ נוקטים שכוונתו לחשוש למאן דאמר זה. אם הוא מחמיר, אז להחמיר. ואם זו קולא, אפשר להקל לפי הצורך. למרות שעיקר ההלכה הוא כמו הסתם, אבל לא לחנם הוא הביא את היש אומרים. אולם פה, כיון שהדבר תלוי במנהג, ואצלינו אין מנהג מבורר בזה, לכן פסקנו שאין כאן דיני שבוע שחל בו ת"ב, מצד הדין. ובפרט יש להקל במכובסים מקודם, דהיינו דבר שכבר היה מכובס מקודם רק שלובשים אותו פעם ראשונה, אבל מצד הדין מותר אפילו לכבס ממש בכל ימות השבוע.

מהו העניין של שבוע שחל בו ת"ב? לכאורה, הדבר היה צריך להיות מוגדר בימים קבועים. הרי אם האיסור היה מר"ח, כמו שהאשכנזים נוהגים, א"כ בכל שנה הם שמונה ימים. הרי אמרנו שזה הולך ומחמיר, וכמובן שת"ב עצמו הוא הכי חמור. א"כ גם עכשיו כשאנחנו אומרים שמותר לכבס, וק"ו ללבוש מכובס מקודם, יש אומרים שאפילו בשבוע שחל בו ת"ב רגיל הדבר מותר. זו מחלוקת רש"י והרמב"ם, ונוהגים להחמיר גם במכובס דלא כרמב"ם, דהיינו לא ללבוש בגד

מהו המושג "בין המצרים", נפק"מ הלכתיות מהבנה זו, כגון בעניין האם האיסורים מתחילים מ"ז בתמוז בלילה או מהבוקר, וכן השנה (ה'תשע"ב) ש"ז בתמוז ותשעה באב חלים בשבת ונדחים ליום ראשון, אימתי מתחילים ומסתיימים האיסורים, והאם חלים דיני שבוע שחל בו תשעה באב בשנה זו.

גְּלַתָּהּ יְהוּדָה מֵעַנִי וּמִרְבַּע עֲבֹדָה [איכה א'], פירשו חז"ל, 'מעוני' שלא נתנו צדקה לעניים, 'מעוני' שאכלו חמץ בפסח, שכן המצה נקראת לחם עוני. היא יְשֻׁבָּה בַּגּוֹיִם לֹא מִצָּאָה מְנוּחָה, פֶּל רִדְפֶיהָ הַשִּׁיגוּהָ בֵּין הַמִּצְרִים [שם]. פשט התיבות 'בין המצרים', תחומי השדות. כתרגומו תחומי חקליא. דהיינו הגבולות של השדות, עושים מִצָּר מִכָּאן וּמִצָּר מִכָּאן, שפירושו גובה מכאן וגובה מכאן, ואין מקום לברוח. א"כ כל רודפי ישראל השיגוס בימי בין המצרים, וחז"ל אומרים אלו עשרים ואחד יום שבין שבעה עשר בתמוז לת"ב.

בימים אלו, עפ"י הגמ' והפוסקים, ההלכה שהתקבלה למעשה בתפוצות ישראל, וליתר דיוק אני מדבר בפרט על מה שנהגו אצלנו, כי הרי יש איסורים, חומרות ומנהגים, מה אסור ומה מותר, אבל בכל אופן הימים הולכים ועולים בדרגת חומרתם. מתחילת ימי בין המצרים נהגו למנוע נישואין, רבים נהגו גם שלא להסתפר מאז, דהיינו מ"ז בתמוז. אין קונים ואין לובשים בגדים חדשים. כל סעודה של שמחה דוחין לאחר ת"ב וכו' [כמבואר בהרחבה בש"ע המקוצר]. אח"כ 'משנכנס אב ממעטין בשמחה', לא בונים בנין של הרוחה וכו' עוד כמה וכמה פרטי דינים. אח"כ שבוע שחל בו ת"ב, אז יש איסור גם לכבס ולהסתפר. זהו מעיקר הדין. גם מי שלא נהג להימנע להסתפר משבעה עשר בתמוז, ואפילו אחרי ר"ח אב שמותר, אבל בשבוע שחל בו ת"ב הדבר אסור. המושג שבוע שחל בו ת"ב גם צריך ביאור, כי הרי אין פירושו שכל השבוע אסור. הלא אם יחול ת"ב ביום שלישי, א"כ ביום רביעי וחמישי שלאחריו הכל מותר. וגם, מה העניין באותו שבוע? זה הרי לא זמן מוגדר, הדבר הלא תלוי

האגרות משה [ח"א מא"ח סי' קס"ח] מיקל, ויש כאלה שמחמירים, ונראה לנו שמעיקר הדין הדבר מותר. וזה לפי מה שהסברנו כי זהו עניין של התחלה וסיום, א"כ כל זמן שעדיין לא עלה הגובה, דהיינו כל זמן שלא התחיל הצום, ממילא גם 'בין המצרים' עוד לא התחיל. רק מהבוקר, מעלות השחר של י"ז בתמוז מתחיל התענית, א"כ הלילה שלפני כן עדיין שייך לשאר ימות השנה [וע"ע מ"ש בס"ד בעיני יצחק על שעה הל' נישואין סי' ר"ו אות ס"ד ד"ה ולמעלה. יב"ן].

אולם השנה [ה'תשע"ב ב'שכ"ג], לכאורה הנידון היה יותר חמור, כי המדובר הוא על מוצאי שבת, שהרי י"ז בתמוז חל בשבת ונדחה ליום ראשון שהוא י"ח בתמוז, א"כ יש אומרים ובינתיים לא ראיתי מי שחולק על כך, שזה פשיטא, כיון שבעצם זה כבר ליל י"ח, א"כ האיסור כבר התחיל בשבת. הרי אפילו בשבתות של ימי בין המצרים, לא לובשים בגדים חדשים. אנחנו הרי נוהגים שלא לקנות ולא ללבוש בגדים חדשים כל ימי בין המצרים, כולל בשבתות. אפילו שזה שבת, אדם לא לובש בגד חדש. א"כ בשבת שלפני תחילת ימי בין המצרים, שהשנה זהו בעצם שבעה עשר בתמוז, יש כאלה שאמרו גם כאן לא ללבוש בגד חדש. אבל נראה לנו שהדבר מותר, ואפילו בליל מוצ"ש, כי עדיין לא התחילו ימי בין המצרים, דהיינו ה'מצר' עדיין לא התחיל.

מסתברא שהדבר תלוי קצת בשאלה אחרת שדנים בה, לגבי תינוק שנולד ב"ח תמוז, וא"כ נהיה בר מצוה ב"ח תמוז, האם הוא חייב לצום ביום הזה או לא? האם נחשב שהוא כבר בן שלוש עשרה ויום אחד או לא? כי יש לחקור, האם הקביעה של הצום היא ביום זה, או שזהו מדין תשלומין. אם זה מדין תשלומין, פירושו שבעצם היינו צריכים לצום בשבת אבל דחינו זאת ליום ראשון, א"כ בשבעה עשר הוא עדיין לא הגדיל, ורק עכשיו הוא גדל. דנים בזה האבני נזר [סי' תכ"ז] ושו"ת מהרש"ם [ח"א סי' שס"ג, ועוד]. ולכאורה השאלה דלעיל תלויה בנידון הזה. האבני נזר שם אומר כי זה נחשב מדין תשלומין, א"כ כיון

ואפילו בגדים פנימיים כמו גופיות וגרביים שהתכבסו מקודם, אלא אם כן לבשו אותם מקודם ולפחות כחצי שעה. אבל השנה, פשיטא שפי שזה מותר, ואפילו לפי שיטת רש"י שמחמיר במכובס מקודם. אבל בת"ב עצמו, ללבוש בגד מכובס זה ודאי אסור, אלא רק אם לבשוהו לפני כן. ת"ב זה כמי שמתו מוטל לפניו, זה הכי חמור.

א"כ זהו פירוש בין המצרים, דהיינו יש מצר, כלומר גובה מכאן וגובה מכאן, שבעה עשר בתמוז מצד אחד, ות"ב מצד שני, וימים אלו הם באמצע. לעתיד לבוא, כפי שהזכרנו כבר בשיעור הקודם, ימים אלו ייהפכו לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים. ומובא בספרים שזה יהיה כמו חול המועד, יום טוב ראשון יהיה בשבעה עשר בתמוז, ויום טוב האחרון בת"ב, ובאמצע יהיה חוה"מ כמו בפסח ובסוכות. כך יהיה לעת"ל, אבל בינתיים, ימים אלו הם באמצע בכדי לנהוג בהם ענייני אבילות מסויימים.

דנו כמה בפוסקים, ממתי מתחילים דיני האבילות, האם מליל י"ז בתמוז או מהבוקר. אנחנו כבר מליל שבעה עשר בתמוז ובכל הצומות מתחילים לומר 'עננו' מהלילה, אבל לא נוהגים עדיין את דיני הצום. בערבית של מוצאי התענית, כשכבר מותר לאכול, אנו כבר לא אומרים 'עננו' אפילו שבעצם אנחנו עדיין בצום, מפני שיום הצום כבר נגמר. דהיינו, זה לא תלוי אם צמים בפועל או לא, אלא ביום התענית. אבל השאלה היא, האם נוהג בלילה דיני אבילות, כגון הנוהגים שלא להסתפר מ"ז בתמוז, האם בליל י"ז בתמוז מותר להם להסתפר? וכן לקנות או ללבוש בגד חדש. ולעשות נישואין. או מי שאינו מברך שהחיינו על פרי חדש, לאלה שמחמירים בכך, האם זה גם בלילה? דנו בכך החיד"א בספרו שו"ת חיים שאל ח"א סי' כ"ד, והשדי חמד במערכת בין המצרים סי' א' אות א', וגם בספרי חכמי דורינו,

שבשבת זאת שבעה עשר בתמוז הוא עדיין קטן, ממילא הוא פטור לצום. ויש כאלה טוענים שכן חייבים. כך הרוגטשובר בשו"ת צפנת פענח [סי' מ"ד], ושו"ת דברי מלכאל [ח"א סי' ק"ל]. ויש כאלה העושים פשרות, לצום לכתחילה אם אפשר, וחלשים פטורים. אבל בעיקר השאלה יש פה נידון, האם כאשר נדחה י"ז בתמוז, או נדחה ת"ב, האם פירושו שזה מדין תשלומין, או שמלכתחילה כשחז"ל קבעו, הנביאים שקבעו את הצום ביום הזה, באופן זה הם קבעוהו מלכתחילה ל"ח בתמוז. והם מביאים ראיות לכאן ולכאן. אחת הראיות למשל היא מת"ב שחל בשבת ונדחה ליום ראשון, האם נוהג בו דברים שבצנעא או לא. הרמ"א [בסי' תקנ"ד סעיף י"ט] אומר שכן, אבל אנחנו פוסקים שמותר וכמ"ש בס"ד בשע"ה סי' ק"ו הערה ג'. אם כן יוצא, נראה שלפי שיטתנו, אנחנו מחשיבים את צום זה שהוא נקבע ליום ראשון. ולא שהצום חל בשבת, ומה שאפשר לנהוג בשבת נוהגים. ובפרט לפי שיטת מהרי"ץ [בשו"ת פעו"צ ח"ג סי' קמ"ז] שמביא בשם רבותיו, שזה אפילו אם י"ז בתמוז חל בשבת ונדחה ליום ראשון. הנידון בשו"ע הוא על ת"ב, אבל מהרי"ץ מחמיר אפילו בי"ז בתמוז שחל בשבת ונדחה, שבעל הברית חייב להשלים את היום בתענית, ושכך הוא מנהגינו יעו"ש. אם כן לכאורה נראה, שבמצב כזה שהצום נדחה, פירושו שנקבע הצום ביום ראשון. מעתה נראה לענ"ד, שגם בלילה זה נקרא שעדיין לא התחיל הצום. למרות שכולם כותבים כדבר פשוט, למשל באגרות משה [שם] הוא מסיים, נראה לי פשוט, כיון שבשבת התחלנו את דיני בין המצרים, אם כן בלילה, בליל י"ז בתמוז במוצאי שבת, בודאי שאסור לעשות נישואין יעו"ש. והוא הדין לגבי תספורת, האם מותר להסתפר אז, כי עכשיו כבר ליל י"ח א"כ לכאורה בעצם כבר התחלנו. אבל לפי שיטתנו, אנחנו אומרים שחלים ביום זה כל דיני הצום כרגיל, אין שום הקלה בזה, לא מתייחסים לזה כצום יותר קל בגלל שהוא דחוי,

ממילא כל דיני הצום נקבעו ביום הזה. ולמעשה ראיתי אח"כ שהמהרש"ם [שם] הביא הוכחה מזה, נמצא כי אכן הא בהא תליא. מהרש"ם שם כותב להוכיח מזה שהם פוסקים כי בעל ברית בצום שנדחה, לא משלים תעניתו, ש"מ כי זה תשלומין. לכן כך נראה לי, ואני מקווה שיימצא בספרים שמובאת דעה כזאת, לא היה לי פנאי לחפש. אבל גם אם לא, חושבני שאפשר להקל, ולא להחשיב זאת. כך פסקנו להלכה למעשה לאנשים ששאלו, וכמדומה אני שהדבר ברור. דהיינו, לפי ההסבר שהקדמנו שימים אלו הם ימי דין שהולכים ועולים בחומרתם, א"כ מי"ז בתמוז מתחילים דינים מסויימים, מר"ח עוד יותר, ואח"כ שבוע שחל בו. והעניין של שבוע שחל בו הוא, שהרי יש מזל חודש, ויש מזל יום, ויש מזל שבוע, א"כ המזל של השבוע הוא מה שגורם. ממילא אם ת"ב לא חל באותו שבוע אלא ביום ראשון, א"כ אין שום דינים, כי העניין שגורם את הדינים אינו במציאות. ואפילו אם זה נדחה ליום ראשון, גם כן אני אומר, נכון שזה היה בשבת, אבל עכשיו כשזה נדחה ליום ראשון פירושו זה מחוק, זה לא קיים, וממילא זה בכלל לא נחשב שבוע שחל בו ת"ב. לפי"ז יוצא, שעשרים ואחד יום אלו, נשארים באופן מושלם כ"א, ולא כ"ב. מפה זה מתחיל, ופה זה נגמר, ולפני כן בלילה לא נעשה שום דבר, למרות שזה בעצם זה ליל י"ח, אבל פירושו שבשנה זאת הדינים מתחילים אך ורק מהבוקר.

בתשובה לשאלה מהקהל: מה שאנו אומרים עננו כבר בערבית, הדבר אינו נותן דינים והגבלות בשום פרט אחר, כמו שאמרנו לגבי מוצאי הצום שלא אומרים עננו אפילו שבעצם עדיין צמים. זה לא משנה מה שבפועל צמים. וכי בכל התעניות האחרות יש אלו דינים בלילה? וכי אסור לעשות חתונה בליל עשרה בטבת? מותר, ואפילו שאמרנו עננו. מה שאמרנו עננו זה כאילו שאנחנו מבקשים רחמים על היום, אבל זה לא עושה חלות. ומצד הדין אני מדבר, אבל ברור שבעל נפש צריך להחמיר. לא רק בזה, אלא בהרבה הרבה דברים. אני רק אומר שמצד גדרי ההלכה, זה מותר. מי

ממילא אני חושב, כעת בזמנינו שלצערנו ישנה גזירה קשה בעניין של גיוס בני הישיבות, לכל הפחות כל זמן שאחינו התועים היו מניחים לנו ועוזבים את הדבר, עוד היה טוב. אבל עכשיו הם עושים טעות חמורה מאד, כי הם משמיטים את הבסיס שלהם. מאחר והזכות שלנו היום, ובפרט בדורנו שלצערנו הרחוב והם כל כך שקועים בטינופות וטומאה שעוברת ממש כל גבול, א"כ זכות לימוד התורה הוא מה שמגן על כל תושבי ארץ ישראל. דהיינו, אין הכוונה שהקב"ה מוותר, הוא לא מוותר והם יקבלו את עונשם בארץ. אבל עכ"פ 'ולא תקיא הארץ אתכם' כיון שא"י לא סובלת טומאה וזימה.

מדוע זה כך. ראיתי מה שמסבירים המפרשים, יש פה דבר עמוק. הרי דור המבול השחיתו את הארץ, טימאו וטינפו אותה, וגם יושבי ארץ כנען עשו את כל התועבות האלה, ומצאנו שבא"י לא ירד מבול, אמנם יש מחלוקת גדולה בדבר זה בגמ' זבחים דף קי"ג ע"א, אבל עכ"פ הרבה נוקטים שבא"י לא ירד מבול. יש גם פסוק, בַּן אָדָם אָמַר לָהּ אֶת אֶרֶץ לֹא מְטַהֵרָה הִיא לֹא גֹשְׁמָה בָּיוֹם זֶעַם [ויחזקאל כ"ב, כ"ד]. דהיינו, כל העולם נהיה מלוכלך ומלא מעבירות, השחית כל בשר את דרכו על הארץ, העולם כולו היה טמא, לא רק הארץ היתה טמאה, דהיינו הקרקע כפשוטו, אלא גם האויר היה מלא טינופת. והקב"ה שלח גשם ומבול שטיהר את כל העולם, עשה מקוה לכל העולם, והעולם כולו נהיה טהור. הרי ידוע מה שמסביר מהר"א אזולאי (סבו של החיד"א) בספר חסד לאברהם, למה מקוה מטהר? מה העניין שיש במקוה, שאם נכנס אדם טמא לתוך ארבעים סאה מים, הוא נהיה טהור? פירושו כך, הטומאה היא רוח, ורוח אינה יכולה להיכנס בתוך מים. א"כ כאשר אדם נכנס כולו, מקיף את עצמו מסביב בתוך המים, ממילא אין לו שום קשר עם רוח הטומאה, וכשהתנתק מן הטומאה אפילו לרגע אחד נהיה טהור. אם כן, כל העולם כולו טבל ונטהר, אבל א"י נשארה עם כל הטינופת, וזו הסיבה שיושבי ארץ כנען היו נגועים. לכן הפסוק

שירצה מצד הדין להסתפר, או לעשות נישואין, או ללבוש בגד חדש וכדו', מעיקר הדין הצום עדיין לא התחיל. בקשת הרחמים היא למעשה על מה שיהיה יותר מאוחר, אבל לא שיש איזה דין בפועל, שחל מאותו הרגע.

"על מה אבדה הארץ וגו' על עזבם את תורת",
התייחסות מרן שליט"א לגזירת גיוס בחורי הישיבות
שיחי', אמירת אבינו מלכנו בימים אלו ואיזה
מהפיסקאות, מה ההבדל בין "בטל מחשבות שונאינו"
לבין "הפר עצת כל אויבינו".

הפסוק אומר, עַל מָה אֲבָדָה הָאָרֶץ וגו' וַיֹּאמֶר יְיָ עַל עֲזָבָם אֶת תּוֹרָתִי וגו' [ירמיהו ט', י"א ב].
כידוע, חז"ל אומרים [ב"מ דף פ"ה ע"א, ונדרים פ"א ע"א], דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב מי האיש החכם ויבן את זאת, דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקב"ה בעצמו, דכתיב ויאמר יְיָ עַל עֲזָבָם אֶת תּוֹרָתִי וגו'. הנצי"ב [בספרו העמק דבר] מדייק מפה, שזכות לימוד התורה היה מגן על עם ישראל, שבית המקדש לא ייחרב וישרף, ושלא יגלו עם ישראל מארץ ישראל. אע"פ שהיה עון של ע"ז, וגילוי עריות ושפיכות דמים, אבל על מה אבדה הארץ? לא על זה, אלא על עזבם את תורתו. שמע מינה, שזכות לימוד התורה היה יכול להגן על יושבי א"י, למרות כל העבירות החמורות שעברו בה. אם הם היו עוסקים בתורה, זה היה מציל אותם. הוא אומר שזה פירוש הפסוק וְשִׁמְרָתָם אֶת כָּל חֻקֵּי וְאֶת כָּל מִשְׁפָּטֵי וְעֲשִׂיתָם אֹתָם, וְלֹא תִקִּיאוּ אֹתָכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיאוֹ אֹתָכֶם שָׁמָּה לְשִׁבְתָּ בָּהּ וַיִּקְרָא כ', כ"ב. דהיינו, יש חוקים ויש משפטים, אבל יש הבדל מה כתוב קודם. אם כתוב משפטים ואח"כ חוקים, אזי פירושו חוק בלי טעם. אבל כאשר כתוב קודם חוקים ואח"כ משפטים, הפירוש הוא שזהו עניין של עסק תורה, כמו אם בחוקותי תלכו. א"כ כאשר עוסקים בתורה, בעמל וביגיעה, זכות עסק התורה כל כך גדול, שהיה מגן עליהם.

אומר וְאֶפְקֹד עֲוֹנָה עָלֶיָּהּ [ויקרא י"ח, כ"ה], דהיינו את עון מי המבול, כיון שהאוויר טמא, לכן בא"י ישנם הרבה יותר קשיים ונסיונות, כיון שהמבול לא טיהר את א"י. אמנם הקרקע נטהרה, שנאמר נִבְקְעוּ כָּל מַעֲיֵנֹת תְּהוֹם רַבָּה [בראשית ז, י"א], האדמה אכן נטהרה, אבל האוויר נשאר מלוכלך ומזוהם והוא משפיע לרעה. א"כ זכות לימוד התורה, כשעוסקים בתורה זה מטהר. אולם אם ח"ו אין את זה, א"כ וְלֹא תִקֵּא הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטַמְאָכֶם אֹתָהּ [ויקרא י"ח, כ"ח]. ממילא, ל"ו חכמו יִשְׁכִּילוּ זֹאת, יבינו שזכות לימוד התורה בעצם מגינה עליהם, א"כ כל זמן שהם שתקו או אפילו עזרו ללומדי התורה, ברצונם או בעל כרחם, א"כ היתה להם קצת זכות, אבל כשהם נלחמים נגד הדבר, חושבני שזהו אסון גדול, כמו אדם שעושה חור באניה שהוא עצמו יושב בה. אנחנו מוקפים שונאים מסביב, א"כ לבוא ולהילחם נגד לומדי תורה, שזהו בעצם מה שמציל את כל תושבי ארץ ישראל, זה בלתי נתפס.

לכן טוב עשו, הרבנים שתיקנו והנהיגו לומר בימים אלו את 'אבינו מלכנו', אמנם אינני יודע אם כל העניין כולו מתאים, למשל חדש עלינו שנה טובה, לא שייך. אבל ראוי לומר את הפיסקאות המתאימות. מי שיכול לומר, זה חשוב מאד. בטל מעלינו כל גזירות קשות ורעות, קרע רוע גזר דיננו וכדו'. גם אם הציבור אינו אומר, אפשר לומר זאת ביחידות, לפעמים ישנם מקומות שלא מסתדר לומר זאת בציבור, א"כ אפשר לומר ביחידות.

ולמעשה יש גם כוונה מיוחדת בזה, בשתי בקשות מיוחדות שיש באבינו מלכנו, ובעצם באופן כללי צריך להבינם, ובפרט בנוסח שלנו. אנחנו אומרים, א"מ בטל מחשבות שונאיו, א"מ הפר עצת כל אויביו. לכאורה זהו כפל לשון, בטל מחשבות שונאיו, הפר עצת כל אויביו. מה זה 'בטל', ומה זה 'הפר'? הרי התרגום של 'זהפר את נדרה' שקראנו היום בפרשתנו, הוא וביטל. בטל זהו הפר, א"כ

לכאורה זה אותו דבר. ומה ההבדל בין 'שונאיו' לבין 'אויביו'? לכאורה גם זה אותו דבר. אלא הדבר אכן על פי מה שכתב רבינו בחיי עה"פ וְנִתֵּן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת כָּל הָאֱלֹת הָאֵלֶּה עַל אֹיְבֶיךָ וְעַל שְׂנְאֶיךָ אֲשֶׁר רָדְפוּךָ [דברים ל', ז], בתחילת פרשת נצבים, הוא אומר מי הם 'על אויבך ועל שנאיך', אויבך אלו בני ישמעאל דהיינו הערבים, הם אויבי עם ישראל, ושונאיך אלו בני אדום דהיינו הנצרים שהם בני עשיו. מי יותר גרוע? הוא אומר שהישמעאלים יותר גרועים, ומביא מאמר חז"ל, תחת אדום ולא תחת בני ישמעאל. יש להאריך בכל הנושא הזה, כי יש מקומות שלכאורה רואים הפוך, בכל אופן יש גם ראיות לצד זה ואפשר להסביר ולעשות חילוק בין הדברים, ואין כאן המקום והזמן. אבל העיקר לפ"ז הוא, ששונא פחות מאויב. כי אויב, הוא מלשון אוי ואבוי רח"ל. גם הרמב"ם כותב כך באגרת תימן, שהגלות תחת הישמעאלים היא יותר גרועה, כי הם משפילים את ישראל יותר מאומות אחרות, ועל זה אמר דוד המלך אוֹיֵה לִי כִּי גִרְתִּי מִשָּׁךְ שְׁכַנְתִּי עִם אֲהֲלֵי קֶדֶר [תהלים ק"ב, ה'], אלו הישמעאלים. כבר דוד המלך צפה זאת ברוה"ק, שזה יהיה הצער והסבל הכי גדול לעם ישראל. אם כן כאשר אנו אומרים 'בטל מחשבות שונאיו', הכוונה על שונאי ישראל הנצרים. הפר עצת כל אויביו, אלו הישמעאלים שהם אויביו, אוי ואבוי מהם.

מה ההבדל בין 'בטל' ל'הפר', לכאורה אלו מלים נרדפות. אבל ישנו בכל זאת הבדל דק. יש ביטול, ויש הפרה. דהיינו, בעל שמפר נדר לאשתו, הוא בטל, הוא אומר 'מופר לך' או 'בטל לך'. אבל החכם אומר, 'שרוי לך, מחול לך, מותר לך'. החכם לא אומר בלשון הבעל, והבעל לא אומר בלשון החכם, כי חכם מתיר את הנדר מעיקרו, ואילו הבעל רק מפר את הנדר, הבעל אינו עוקר את הנדר מעיקרו, אלא רק מכאן ואילך. הביטול הוא כמו ביטול חמץ, הרי לכאורה מה ההבנה בביטול חמץ? יש לאדם חמץ ממש הראוי לאכילה, והנה הוא אומר להוי בטיל וחשיב כעפרא דארעא, א"כ מה הפירוש? הרי אני רואה

אם כן, ה' ברוך הוא יזכנו, שיבטל מעלינו את כל הגזירות הקשות והרעות, ויתקיים בנו בסופו של דבר גם מה שאמרנו, שייחפץ הצומות לששון ולשמחה. חבל מאד שאינם מבינים שבגזירתם הרעה הם משמיטים את הקרקע מתחתיהם, ומי יודע כיצד יהא סופם? המקום ב"ה יחזירם בתשובה שלימה בקרוב.

תוספת הבנה בעניין "והאמת והשלום אהבו", מהי אמת ומהו שלום.

רציתי להוסיף בס"ד הסבר בעניין 'האמת והשלום אהבו', חוץ ממה שדיברנו בשיעור שעבר, יש הרי שבעים פנים לתורה. הנה אמת ושלום הם בד"כ דברים מנוגדים, הרי אם אדם הולך עם האמת עד הסוף, אינו יכול לעשות שלום. ואם אדם ירצה ללכת בדרך של שלום, אז זה לא אמת.

במסכת כתובות [דף ט"ז ע"ב] דנים בית שמאי ובית הלל, תנו רבנן כיצד מרקדין לפני הכלה? בית שמאי אומרים, כלה כמות שהיא. ובית הלל אומרים, כלה נאה וחסודה. אמרו להן ב"ש לב"ה, הרי שהיתה חגרת או סומא, אומרים לה כלה נאה וחסודה, והתורה אמרה (שמות כ"ג, ז') מדבר שקר תרחק. אמרו להם ב"ה לב"ש, לדבריהם מי שלקח מקח רע מן השוק, ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו? הוי אומר, ישבחנו בעיניו. מכאן אמרו חכמים, לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות. א"כ בית הלל אומרים, אפילו אם הכלה אינה נאה וחסודה, בכל זאת תאמר נאה וחסודה. ובית שמאי טוענים, כתוב מדבר שקר תרחק, וזה הרי דבר גלוי. אולי לפעמים אפשר להבין כוונה אחרת. מה זה 'כלה כמות שהיא'. אומרים תוס' שהכוונה לא לשקר, אלא אם יש לה איזה מום, תשתוק. אל תגיד דבר שאינו נכון, או שתגיד רק מה שכן טוב. אבל בית הלל לא מסכימים עם זה, כי אם תגיד על דבר מסוים שהוא הטוב, ממילא מובן שהיתר אינו טוב, לכן תגיד 'כלה נאה וחסודה'. כי סו"ס אפשר לפרש בדרך אחרת את הכוונה בזה, כי אם הוא

את החמץ והוא נשאר אותו דבר, הוא לא נהיה כעפרא דארעא, הנה הוא לחם. אלא פירוש, שאני מחשיב אותו מבחינתי כאילו הוא עפר ללא שום ערך. לא שהוא השתנה במציאות, אלא חשיבותו ירדה בעיני, אני מבטלו ומכאן ואילך הוא דבר שאין בו שום צורך ותועלת, כמו אדמה שאין לה ערך באכילה, ותועלתה היא רק בלהצמיח דברים אחרים שלא נאסרו בזה. משא"כ מופר, הפרה זה מלשון פירורים, לפורר זאת. ממילא יוצא כך, לגבי הנצרים אנו אומרים בטל מחשבות שונאינו, דהיינו הם חשבו עלינו מחשבה רעה, אנא אבינו מלכנו, תהפוך את ראשם ותבטל זאת, שיחשבו ויגידו משהו אחר, כלומר שתתבטל מחשבתם. אבל לגבי האויבים שלנו, הערבים, תפר עצתם. דהיינו, שיתנפצו ויתפוררו לפירורים. כיון שהם רשעים גדולים, הסכנה מהם יותר גדולה.

ועדיין קשיא, מה זה "כל" אויבינו? ראיתי שבנוסחאות אחרות זה לא נמצא, רק בנוסחאות שלנו אומרים הפר עצת 'כל' אויבינו. יש לומר שהכוונה היא על הערב רב, אלו שהם בעוה"ר ג"כ קשים כמו האויבים האלה, לא פחות מהם. א"כ כשאומרים הפר עצת כל אויבינו, צריכים להתכווין גם עליהם. כיון שאנו נמצאים בגלות בין ערב רב, אחינו התועים, א"כ הסכנה מהם גדולה מאד. כל זמן שיש לנו מלחמות עם אויבינו, הם רגועים. אבל כאשר יש קצת שקט, הם באים על הציבור החרדי. אם כן יוצא שבעצם הסכנה מהם מאד גדולה. ולא עוד, אלא גם מבחינה רוחנית. בשלמא אם זה גוי, אף אחד לא מתחשב בו, אבל מאחר שהוא יהודי כמונו, מעצמינו ומבשרינו, א"כ יש להם השפעה על הציבור שלנו, כי סוף סוף הם יהודים. אלו שהולכים לחו"ל, דוקא שם הם מתחזקים בתורה ומצוות, כי בחו"ל יודעים שזה גוי ואני יהודי. אבל בא"י יש את ההשפעה של החילונים על אנשים שומרי תורה ומצוות, כי סוף סוף אנחנו אומה אחת, גם הוא יהודי, ממילא הם יכולים ח"ו להינזק מבחינה רוחנית.

נשא אותה כנראה שהיא מצאה חן בעיניו, בשבילו זה טוב ועבורו היא נאה וחסודה. דרך אגב, יש פה פירוש ממש חזק, כמדומני בחכמת מנוח, הוא אומר שאומרים לחתן 'כלה נאה', בשבילך. אבל בשבילנו, זה חרפה. התרגום של הפסוק פי חרפה הוא לָנוּ [בראשית ל"ד, י"ד], אָרִי "חֶסֶדָא" היא לָנָא. לדידן היא חמת מלאה צואה. זהו הפירוש, כלה נאה, וחסודה.

בכל אופן אפשר לפרש שהיא נאה עבורו, או נאה במעשיה טובים, צדיקה עם מדות טובות, ממילא אפשר לפרש זאת כך שזה לא שקר כמו שנראה ברגע הראשון. ובסוף שואלים בית הלל את בית שמאי, אדם שקנה מקח רע מן השוק, ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו? זו הראיה של בית הלל. והתוס' מבארים שבית שמאי סוברים, אכן אתם צודקים, אבל פה אתה בא ואומר לי תקנה, כך להגיד. נכון שאם אדם מדבר עם חבירו, שיגיד לו כך, כיון שהוא כבר קנה זאת א"כ כבר אין מה לעשות, הרי הוא כבר לא יחזיר זאת בחזרה כי אין לו את האפשרות להחזיר, ממילא אם הוא יגנה את המקח, חבירו יצטער. אבל פה אתה בא ואומר תקנה, כך לומר. איך חכמים באים ואומרים תקנה לומר כך, כלה נאה וחסודה, בזמן שזה שקר? חכמים לא היו צריכים להזדקק לזה, ומי שיגיד כך באופן פרטי שיאמר, אבל לא עושים זאת בתקנה כללית.

במסכת ביצה [דף כ' ע"א] יש מחלוקת בין הלל ושמאי, אם אדם מביא עולה ביום טוב האם מותר לו לסמוך עליה או לא. הלל סובר שכן, ושמאי סובר שלא. ת"ר מעשה בהלל הזקן שהביא עולתו לעזרה לסמוך עליה ביו"ט חברו עליו תלמידי שמאי הזקן אמרו לו מה טיבה של בהמה זו אמר להם נקבה היא ולזבחי שלמים הבאתיה כשכש להם בזנבה והלכו להם. הוא הביא עולה ואמר להם שזה זבחי שלמים, היא בכלל היתה נקיבה, אבל הוא בלבד אותם, קשקש בזנב כדי שיחשבו כך.

ואותו היום גברה ידם של בית שמאי על בית הלל ובקשו לקבוע הלכה כמותן והיה שם זקן אחד מתלמידי שמאי הזקן ובבא בן בוטא שמו שהיה יודע שהלכה כבית הלל, דוקא הוא היה מבית שמאי, ושלח והביא כל צאן קדר שבירושלים והעמידן בעזרה ואמר כל מי שרוצה לסמוך יבא ויסמוך ואותו היום גברה ידן של בית הלל וקבעו הלכה כמותן ולא היה שם אדם שערער בדבר כלום. הרי הלל לכאורה חלילה אומר שקר, הביא עולה ואמר להם שזה זבחי שלמים, זה היה זכר והוא אמר להם שזה נקבה, אלא אומר רש"י [ד"ה ולזבחין], מרוב ענותנותו של הלל, היה משנה מפני השלום. הלל היה יכול להגיד, כן מה אתם רוצים? אני סובר שזה מותר, בואו נתחיל להתווכח פה, ואביא לכם ראיות שזה מותר. אבל הוא לא רצה לעשות מחלוקת, לכן אמר להם כך. אבל זה אמת או לא? אלא שהאמת והשלום לפעמים מנוגדים. זה לא אמת אלא שקר, אבל מפני השלום, מותר לשנות. בכדי שלא יהיו מריבות, ועוד בבית המקדש רח"ל.

א"כ אפשר לומר לכאורה, שכוונת הפסוק כך, הרי כתוב בספרים שלעתיד לבוא תהיה ההלכה כבית שמאי, א"כ בינתיים, כל זמן שלא הגענו לעת"ל, אומרים בית הלל 'זהאמת והשלום אהבו', דהיינו אם השלום מנוגד לאמת, מפני דרכי שלום מותר להגיד דבר שאינו נכון. ואכן כך ההלכה, שמותר לשנות מפני השלום. אבל אחרי שכבר נזכה לגאולתנו ופדות נפשנו, כשכבר ההלכה תהיה כבית שמאי, אולי אז כבר לא יהיה צריך להיות אמת ושלום ביחד, אלא אז כנראה תהיה האמת עד הסוף. אין דרכי שלום, אלא יקוב הדין את ההר, בלי שום פשרות ודברים אחרים, כי זוהי אמת. לעתיד לבוא האנשים יהיו בדרגא כזאת, שיהיו מסוגלים לקבל את האמת באופן שאין לזוז ממנה, ודבר זה לא יגרום למחלוקת ומריבות.

כך חשבתי ברגע הראשון, אבל נראה שלא צריך להגיע לזה. הגמ' במסכת יבמות [דף י"ד ע"ב] אומרת כך, תשמעו דבר ממש מפליא, ת"ש, אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות, ובאחיות, בגט

כן. והשיב הק', שתדעו שבעיקבתא דמשיחא יהיו אנשים שמכנים את עצמם בשם רבי, אפילו אדמו"רים, ויהיו מרמים ומטעים את הבריות הרבה, כמו אלו העלים. כל כך הרבה עלים אתם רואים, לא אחד או שתיים. א"כ מה עושים?

הסימן בזה הוא אם אחרי הבדיקה יתודע לך שהוא נזהר משקר עד הקצה האחרון, אזי תדע שהוא צדיק. איך תדע מי צדיק? תבדוק את מדת האמת אצלו. ולא סתם, אלא 'עד הקצה האחרון'. כשאני אומר 'קצה האחרון' אין פירושו בזמן שהדבר מתנגד לדרכי שלום, אלא קצה האחרון על פי התורה, כמו שביארנו בס"ד למעלה, וכפי שזה גם מובן מהמשך כאן. ובאם תשמע ממנו איזה דיבור של שקר, אזי למען ה' הרחק את עצמך מעל גבולו, כי הוא מצד הסט"א, וצא טמא תאמר לו, ואל תשמע אליו כלל, כי אין לו חלק באלד"י ישראל. ואף אם יראה לך אותות ומופתים, אל תאבה לו.

והנה האדם צריך להפיל תפילה ותחינה לפני ה' יתברך, לא יבלה ימיו לריק ח"ו אצל צדיק שאינו מסטרא דקדושה, ואזי ה' יתברך מצילו מכל דבר רע. וזה שאמר הכתוב 'שומר נפשות חסידיו מיד רשעים יצילם', אותן הרבנים שהם רשעים, כי כל מי שלא נפרש משקר לגמרי, הוא רשע רח"ל. מובא פה כך מעוד ספרים, גם מבעל מנחת אלעזר, וגם בשם ספר אשרי האיש, אומרים בשם הבעש"ט זי"ע, שאמר שקודם ביאת המשיח יהיו רבנים ואדמו"רים שיהיו רשעים גמורים. ועל התמימים שלא יכרכו אחריהם ח"ו התפלל דוד המלך ע"ה שומר נפשות חסידיו מיד רשעים יצילם. והוא מוסיף עוד דבר, וגם יתרבו בעולם שוטים ושקרנים שיסייעו להם הרבה מאד. יהיו להם הרבה חברים רח"ל. גם בשם ארץ החיים מובא, לפני ביאת המשיח יהיו רבי"ם רשעים גמורים רח"ל, אבל החסידים בתמימותם סוברים שרבים הוא עובד ה' ולכן נוסעים אליו. לזאת התפלל דוד המלך ע"ה שומר נפשות חסידיו, כי השי"ת ישמור את החסידים ומיד רשעים יצילם שלא יכשלו ח"ו ברבי"ם כאלה.

ישן, לא ניכנס פה לכל הפרטים כי אלו דברים החובקים סוגיות שלימות, אבל אלו דברים חמורים מאד בענייני ממזרות, מחלוקות שהיו בין בית הלל לבין בית שמאי, ובספק אשת איש, ובמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק, בכסף ובשוה כסף, בפרוטה ובשוה פרוטה, בית הלל אומרים שהקידושין בפרוטה ובית שמאי אומרים בדינר, לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מבית הלל, ולא ב"ה מבית שמאי. ללמדך, שחיבה וריעות נוהגים זה בזה, לקיים מה שנאמר האמת והשלום אהבו. הפלא ופלא. א"כ למדנו עכשיו, שלא רק בית הלל נהגו במדה של שלום, אלא גם בית שמאי.

ממילא יוצא כך, שניהם נהגו באהבה וריעות אחד עם השני, אבל גם קיימו את האמת. א"כ משמע, שגם לעתיד לבוא אפשר שיהיה 'האמת והשלום אהבו', ואפילו אדרבה. לפעמים יש מצב שהאמת והשלום מנוגדים, וצריך את שניהם ביחד. האמת והשלום אהבו, השברים צריכים להתאחד יחד, כי יש את ההיתר של מפני דרכי שלום. וכל זמן שהמחלוקת לא הוכרעה ע"י הסנהדרין או הנביאים שיחזרו לעת"ל, ינהגו הצדדים זה בזה באמת ושלום גם יחד.

צריכים לדעת עוד דבר חשוב מאד שאומרים בשם הבעש"ט זצ"ל, אלו ממש דברי נבואה. כנראה כבר הבאתי זאת בעבר, הנני קורא לפניכם מתוך ספר הדור האחרון (ניריארק ה'תש"ס) עמ' קי"ט, כדאי לשנן שוב את הדברים. שומר נפשות חסידיו מיד רשעים יצילם. פירש קדוש אחד, דהנה מי שנוסע לאיזה צדיק, הוא צריך לתהות על קנקנו בשבע חקירות ובשבע בדיקות אם הוא צדיק אמת. ובפרט בעקבתא דמשיחא, אשר כבר ניבא הבעש"ט הקדוש זי"ע בעת שהלך עם תלמידיו בדרך, והיה שם הרבה אילנות אשר היו ממולאים בעלים הרבה אשר לא יוכל לספור, והכה הבעש"ט הק' זי"ע את ראשו באילנות. ושאלו לו תלמידיו, למה הוא עושה

השלמה בעניין חשיבות לימוד התורה בגירסא, והאם נחשב לימוד אף באין מבין.

התחלנו בס"ד בשיעור הקודם לדבר בעניין לימוד תורה שלא בדרך עיון, דיברנו על עסק תורה, כפי שאמרנו שזהו מש"כ ושמרתם את חקותי, שהזכות של לימוד ועסק התורה בעיון ובפלפול כפי שמקובל בישיבות, זהו דבר שמטהר את האויר, ולכן נקרא חקותי, כפי שחז"ל אומרים אם בחקתי תלכו – שתהיו עמלים בתורה. דהיינו, חקותי מלשון חקוק, כדבר שנכנס לעומק, ולא לימוד שטחי.

אמנם גם ללימוד שטחי יש מעלות גדולות, ועל כך ברצוני לדבר עכשיו, אבל רק רציתי לומר את כל הצדדים, כי יש כמה וכמה מדרגות. לימוד זה הוא חשוב מאד, אבל השאלה היא, אם יש ערך גם ללימוד שטחי או לא? ובפרט לאנשים עמי ארצות, שאינם מבינים ואינם יודעים. הבאנו שיש בזה נידון, מחלוקת בין הפוסקים, וברצוני להדגיש בעיקר את אלה הסוברים שזה כן נחשב לימוד, כפי שהתקבל למעשה המנהג בעולם, והבאנו ראיה מלימוד ליל שבועות שבו לומדים משניות בלי הבנה, לא לומדים את הפירוש. או האיי גופא מה שדן המג"א, על פרק איזהו מקומן וברייתא דרבי ישמעאל ב"ג מדות התורה נדרשת וכו', ולא שמענו מעולם מי שמצריך ללמד את פירושם, ואפילו את הפשט. אמרנו שכך גם דעת בעל שת"ז, שהשמיט את המג"א, והבאנו את הענף חיים שמדויק מדבריו, שהביא את המג"א נגד מהרי"ץ. נמצא כי מה שהמשנ"ב פסק כהמג"א, גאון עוזנו מהרי"ץ לא מסכים לכך. ודייקנו כך מתוך הדברים. אבל לא רציתי להסתמך רק על דיוקים, לכן הבאנו שיש פוסקים שכתבו כך במפורש. מאמר מרדכי כתב במפורש נגד המג"א, וכן בעל חוות יאיר בספרו מקור חיים.

מהרי"ץ הביא, למה אנחנו אומרים אחרי ברכת התורה את פרשת צו, מפני שזה מקרא. ואח"כ אומרים את המשנה דפאה, ואחר כך מימרא דרבי זירא, שזו גמרא. אבל בכל זאת, מי

שמעין יראה, שאפילו שמהרי"ץ שכבר כותב פירוש על הסידור, ואף שאת משנת אלו דברים שאין להם שיעור וכו' הוא דוקא פירש, בכ"ז אי אפשר להגיד אפילו על משנה זו שהיא מובנת. אלו דברים שאין להם שיעור, אינני יודע, אם תשאל עמי ארצות אם הבינו על איזה שיעור מדברים פה, ועל אלו דברים. מה הכוונה, שלא מדברים על זה בשיעור? ומה פירוש הראיון? מה הכוונה? אינני חושב שהם מבינים. וק"ו את מימרא דרבי זירא, ברור שאינם מבינים. ואם את משנת אלו דברים עוד הסביר מהרי"ץ, אבל את מימרא דרבי זירא הוא בכלל לא מסביר. מי שלא למד גמרא, בודאי שאינו מבין מה הוא אומר. מי שירצה באמת להבין, ובודאי שזה טוב, יוכל לראות למשל מה שביארנו בבארות יצחק על שערי טהרה [סי' א' אות א' דף ב', ואות כ"ז מדף מ"ז ד"ה כל קביל], ובשולי המעיל על מעיל קטון [סי' ו' אות קצ"ו דף רנ"ה], ולכל הפחות לדעת הפירוש הפשוט, שהכוונה בעצם על עניין זבה ונדה. הרי יש בתורה דין זבה, ויש דין נדה. רק זבה צריכה שבעה נקיים. אבל החמירו שאפילו על דבר קטן צריך שבעה ימים, ולא מספיק ששה ימים חוץ בצירוף יום הראייה. זו לא חומרא, אלא הלכה פסוקה. דהיינו מלכתחילה בנות ישראל הן שנהגו כך, אבל חכמים קיבלו זאת להלכה פסוקה. עד כדי כך שקדמונינו והרמב"ם הנהיגו לומר זאת כל יום בתפילה, למרות שבגמ' מובאים עוד הלכות פסוקות, כמו ענייני מעשרות ונושאים אחרים, אבל קבעו דוקא זאת כיון שזה דבר מעשי. ומי שתופס רק את פשטות המלים, שאם רואות טיפת דם יושבות ז' נקיים, ותו לא, לא נגע ולא פגע. וכי זו גמרא? לזה נתכוון ר' זירא? אולם אי אפשר לבוא ולהגיד שאנשים יודעים את הדבר, כי עמי הארצות בודאי לא מבינים מה הפירוש. זהו מה שכתב בעל הענף חיים, והבאתי אותו בפסקי מהרי"ץ [כרך א' הל' ברכות השחר דף ק"י אות מ"ג] בצורה מושלמת. מהרי"ץ כתב, ונהגו לשנות משנה אחת מפרק ראשון דפאה והוא אלו דברים, ולקרות אחריה אמר רבי זירא וכו', משום

כלל. אבל אם ננקוט דלא כהמג"א, ממילא אפשר להבין זאת גם על שמיעה פשוטה. דהיינו, המלה 'שמיעה' בלשון המקרא יש לה כידוע שלשה פירושים. יש שמיעה ממש, דהיינו שמיעת אזניים. יש שמיעה, מלשון הבנה. ויש שמיעה, שזהו לשון קבלת הדברים. כל דבר מתפרש לפי העניין. א"כ פה לא חייבים לפרש שהכוונה שמיעה היא הבנה, הח"ח פירש כן מפני שכך הוא אוחז, יש לו הקדמה כזאת וממילא הוא מפרש כך. אבל כבר הרד"ק כותב במפורש בספר השרשים, יש פסוקים ששמיעה הכוונה כך, ויש ששמיעה כך, ממילא נמצאנו למדים כי לא חייבים לפרש כהבנת הח"ח זצוק"ל.

אולם צריכים פה להבין את עומק העניין, איך אפשר להבין שכל התורה שלמדנו בעוה"ז היא רק כדי שנדע באיזה פרשה הקב"ה עסוק? נגיע לעולם האמת בגן עדן, נשמע תורה מפי הקב"ה, ואנו נדע שעכשיו הוא בפרשת מטות. ואם לא נדע, מה יקרה? לא נדע שזה פרשת מטות, מה זה מפריע? לכאורה מה זה משנה אם היא פרשת נחלות דהיינו ירושה, או פרשת נגעים, וכדומה. העיקר שנשמע מה שהקב"ה דורש, בלי צורך לדעת באיזו פרשה.

נראה שבעצם כתוב פה דבר איום ונורא. דהיינו, כל התורה שאנו נלמד ונדע בעולם הזה, ומדובר אפילו על אדם שלמד הכי הרבה, עדיין זה כאין וכאפס, כטיפה מן הימים והאוקינוסים לעומת עומק וצפונות הטמונות בתורה וסודותיהכפי שיתגלו בעולם הבא. עד כדי כך, שזה יהיה רק בגדר של 'לדעת באיזה פרשה הוא עסוק'. כלומר, יש אדם מבולבל שהדברים אינם מסודרים אצלו, אינו יודע על מה הנושא בכלל. אבל כאן, אחרי כל מה שלמדת בעולם הזה, פירושו שאתה רק יודע באיזו פרשה הוא עסוק... הידיעה שלנו בעולם הזה, כמה שנלמד זה בסה"כ אפס קצהו, כאילו שאנו רק יודעים שזה פרשת מטות, יודעים רק מה הנושא, על מה מדברים... כי אחרת, אנחנו בכלל נתבלבל לגמרי. כמובן כל אחד לפי מדרגתו ומצבו.

הא דאמרין בפ"ק דקידושין לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בגמרא וכו'. ומוסיף הענף חיים ע"ז, והמגן אברהם כתב דאין קריאת פרק משנה זה ומימרא זו עולה ללימוד משנה וגמרא אלא למי שמבין מה שהוא אומר. הוא לא כתב 'זכתב המג"א'. ובסוף הבאנו מה שכתב כי המקובל האלד"י רבי דוד מגאר אומר, שעל פי הסוד עיקר הלימוד הוא הגירסא אף באין מבין. אם יהיה לנו עוד פנאי נסביר זאת, או בשיעור הבא בעזרתו יתב'.

אבל ראשית רציתי להסביר בס"ד את המאמר שהבאנו בשיעור הקודם מהמדרש תנחומא, העתיקו החפץ חיים כך, ולמה ניתנה להם בעולם הזה, פירוש דאי משום אזהרת מצוות היה די להינתן בקצרה עצם אזהרת המצוות, ולא ליתן כל פרשיות התורה בארוכה. כדי כשיבוא הקב"ה ללמד בעולם הבא, יהיו הכל יודעין 'מאיזה' פרשה הוא עסוק, לפיכך אם שמוע בעולם הזה תשמע לעולם הבא מפי הקב"ה, עד כאן לשון המדרש. אכן כך כתוב בחפץ חיים, אבל אינני יודע אם זה מדויק, נראה לי שיותר מדויק לכתוב 'באיזה'. בד"כ בספרים כתובה הגירסא 'באיזה' בבי"ת ולא במי"ם מאיזה. יהיו הכל יודעים באיזה פרשה הוא עסוק, לפיכך אם שמוע בעולם הזה תשמע לעולם הבא מפי הקב"ה'.

אבל יש פה עניין נפלא. כאן אומר לנו רבי לוי, שאתה לומד בעולם הזה כדי שתדע באיזה פרשה הקב"ה עסוק, ועל זה בא הח"ח ואומר ופשוט דאין הכוונה בקריאת התיבות לבד בלא הבנת עצם הביאור וההלכות היוצאות מכל פרשה דאין זה נחשב ידיעה כלל, ולכן כתב אם שמוע תשמע היינו לשון הבנה. א"כ ראשית, נכון שכך כתב הח"ח, אבל צריכים לעשות פה פלגין דיבורא. דהיינו, נלע"ד במחכת"ה כי לא חייב לקבל את הסברו, כי הוא הולך לשיטתו. הרי הוא פסק במשנ"ב כמו המג"א, שקריאה בלי הבנה אינה נחשבת לימוד

מחמת אנסו, שאי אפשר לו לחזור כל כך שלא ישכח לימוד זה שלומד רק שעה קטנה בכל יום. א"כ יש עניין ללמוד את כל התורה כולה.

כמדומני שראיתי בספר של אחד מחכמי תימן, שבלימוד החיבור משנה תורה להרמב"ם יוצאים ידי חובת כל הדברים, כי הרמב"ם כולל את כל התורה שבע"פ. אבל כמובן שהלימוד כפי שאמרנו הוא עוד יותר מפורט. כמדומני שזה כתוב בספר היראה בכת"י, אין לי כעת את הספר, אבל בעבר ראיתי זאת שם, או אצל חכם אחר.

מה חלקן של הנשים בתורה, מה הן יעשו בגן עדן? ידוע מה שהגמ' אומרת במסכת ברכות [דף י"ז ע"ב], נשים במאי זכיין, באקרוי בנייהו לבי כנישתא וכו'. ובגמ' מסכת סוטה דף כ"א כתוב כך, יש זכות תולה ג' שנים וכו'. זכות דמאי? אילימא זכות דתורה, הא אינה מצווה ועושה היא וכו'. הרי אשה היא בעצם אינה מצווה ועושה, וגם אם היא תלמד תורה, משמע שזה בגדר אחר. אלא יש לה את הזכות שהיא עוזרת לבעלה ללמוד תורה, לעולם זכות תורה, ודקאמרת אינה מצווה ועושה, נהי דפקודי לא מפקדא, באגרא דמקריין ומתניין בנייהו ונטרן להו לגברייהו עד דאתו מבי מדרשא מי לא פלגאן בהדייהו? ויש שם ביאור בתוס'. אבל השאלה היא, מה יהיה השכר שלה? היא תלמד תורה בעולם הבא או לא?

יש דבר מפליא בזוהר הקדוש פרשת שלח לך [דף קס"ז ע"ב], שם מובא מה נעשה בהיכלות של נשים, יש היכל של בתיה בת פרעה, של סרח בת אשר, של יוכבד אמו של משה רבינו עם מרים הנביאה וכו', ועמהם אלפי ורבבות נשים צדקניות. וכתוב שם כך, פקודין דאורייתא דלא זכו לקיימא לון בהאי עלמא, משתדלי בהו ובטעמייהו בההוא עלמא, וכל הני נשין דיתבין בהדי בתיה בת פרעה אקרון נשים שאננות דלא אצטערו בצערא דגיהנם כלל. ומעניין הפלא ופלא, שגם בעולם הבא אין תערוכות. אעפ"י שאין יצה"ר בעולם האמת, בכ"ז הנשים לנשים יש היכלות מיוחדים, לא ביחד עם האנשים. מפורש כתוב שיש שם

החפץ-חיים כותב בהשמטה לספרו שם עולם כך, אמרו חז"ל על הפסוק בוקר אערך לך ואצפה, שיראה אדם לתפוס מה שלמד, כדי שלא ישיגהו בוש וכלימה ליום הדין, בשעה שיאמרו לו עמוד וערוך מקרא שקרית וערוך משנה ששנית. ואם יחשוב האדם ששם יראה להתבונן ולהשיג ידיעה בתורה. לא, לא, לא ישיגה לא בעולם הגלגלים, ולא בעולם היצירה, ולא בעולם הבריאה, ולא בעולם האצילות. כלל הדבר, מיום שהוריד ה' יתברך את התורה בזה העולם, לא ימצאנה שוב בשום עולם להשיגה, וכמאמר הכתוב לא בשמים היא. כי אם מה שהשיג בתורה בעודו בזה העולם הקטן, זהו חלקו לנצח. כעת תשמעו היטב, ואיזה סדר משניות או איזה מסכת או איזה חלק מן האגדות וכיוצא אשר נתעצל ולא למדה, לא ישיגה לעולם עד אלף אלפי שנה. ואפילו אם ירצה ליתן כל חלק עולם הבא שלו ויניחוהו ללמוד שם עוד איזה משנה או איזה מסכת אשר לא למדה בזה העולם, אין לו רשות לזה. ועל עניין כזה אמר הכתוב מעוות לא יוכל לתקון. לא למדת משנה זאת, הדבר אבוד, זה כבר לא שייך אליך.

ראוי לדעת גם מה שכותב הגר"ז בהלכות תלמוד תורה פרק ב' הלכה י', נכון הדבר ע"ד הקבלה, לקבוע לימודו בשעה קטנה זו שבכל יום, ללמוד פעם אחת כסדר כל התלמוד בבלי וירושלמי, ומכילתא וסיפרא וסיפרי ותוספתות, וכל המדרשים מתנאים ואמוראים שכל דבריהם היא תורה שבעל פה שניתנה למשה מסיני, כמו רבות ותנחומא ופסיקתות וכיוצא בהן, ומדרשי רשב"י על כולן, משמע שהוא רוצה להגיד שספר הזוהר עוד יותר חשוב מכל המדרשים, כדי שיוכל ללמוד כל התורה שבעל פה כולה פעם אחד בחייו, לקיים מצות שמור תשמרון את כל המצוה וגו' כמו שנתבאר למעלה. ואף שישכח הכל, הרי לעתיד לבוא יזכרוהו כל לימודו ששכח

מפי הקב"ה בעולם הבא, שם הוא יוכל להיכנס ולהתעמק בזה, וכן הלאה.

אולם הח"ח מעורר אותנו, כי במה שהוא לא עסק כאן, הוא לא ילמד שם. אבל בכל אופן זה מה שהבן יהודע אומר, קשה ממנו אם נשים מבינות הדרשה, נמצא הם בכלל האנשים שבאין ללמוד. ואם אינן מבינות א"כ גם על הנשים יש לשאול למה באות, דשמיעה בלי הבנה מה תועלת יש בה. ונ"ל בס"ד דשמיעה לנשים אע"פ שאינן מבינות הדברים יש להם בה תועלת, דאיתא בזה"ק פר' שלח לך, שראה אותו צדיק היכולת בגן עדן שיושבים שם הנשים דוקא, ושם משתדלין הנשים בפקודי אורייתא ובטעמייהו. וחקרנו שם מנין לנשים בג"ע השגה בעסק התורה, מאחר שבעוה"ז אין עוסקים בתורה כלל. וביארנו שם, כי בהיותם בעוה"ז ששומעין דברי תורה מאנשים הלומדין או מחכם הדורש בציבור, אע"פ שאין מבינים נשמתם קולטת אותם דברי תורה, ואז בכח אותה הקליטה שקלטת נפשם, אז כשילכו לג"ע ששם נפשם מתלבשת בגוף רוחני בדיוקנא דהוו בהאי עלמא כנוז, אז יתעורר כח אותה הקליטה בדברי תורה בנפשם, ויעסקו בד"ת בגן עדן, ונמצא השמועה בד"ת בעוה"ז אע"פ שאין מבינים הדברים יש בה תועלת, שתקלוט הנפש אותם דברי תורה, וכשיהיו בג"ע יצאו אותם דברי תורה מן הכח לפועל, וילמדו שם בד"ת לימוד גלוי. א"כ מובן מכאן, שאפילו ובעצם אינן מבינות, אבל על ידי ששמעו יש להם קשר עם הדבר, ומזה נלמד לכל אדם ששמע דברי תורה בעוה"ז שממילא יש לו כבר שייכות עם דבר זה.

מה נגיד על הטף, הטף למה באים? ילד קטן אם היה אכן שומע את הדורש, הוא גם היה קולט. אבל הרי הוא לא מקשיב, אלא מתעסק ומשחק, מסתכל ימינה ושמאלה, לכן זה רק ליתן שכר למביאיהם. הגרי"ח מסביר שם בהמשך, לכן רבי יהושע אמר מרגלית טובה היתה "לי" בידכם, כך יש גורסים "היתה לי" בידכם, מה הפירוש היתה לי, מה הוא המיוחד אליו? אלא ידוע שכתוב על

מחיצה להפרדה. עכ"פ יש היכל מיוחד לכל אחת לפי דרגתה, וכמה דוכתין וחידו אית לכל חדא וחדא ולבתר אהדרן לאשתדלא בפקודי אורייתא ובטעמייהו. א"כ הן מתעסקות בתורה. איך יש להם זכות בתורה?

הגמ' במסכת חגיגה [דף ג' ע"א] אומרת כך, ת"ר מעשה ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר (בן) חסמא שהלכו להקביל פני ר' יהושע בפקיעין, כנראה הוא לא יכל לבוא לדרשה ביו"ט, והם באו לביתו להקביל את פניו בעירו הנקראת פקיעין. אמר להם, מה חידוש היה בבית המדרש היום? בהתחלה לא רצו להגיד, אמרו לו תלמידים אנו ומימך אנו שותין. אמר להם אף על פי כן אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש. שבת של מי היתה? שבת של ר' אלעזר בן עזריה היתה, ובמה היתה הגדה היום, אמרו לו בפרשת הקהל. ומה דרש בה (דברים ל"א, י"ב) הקהל את העם האנשים והנשים והטף, אם אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע, טף למה באין. כדי ליתן שכר למביאיהן. אמר להם, מרגלית טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני. ר' יהושע בן חנניה כ"כ התפעל, אמר להם, חידוש יקר כזה לא רציתם לומר לי.

שואל הגרי"ח בספרו בן יהודע [שם], מה הפשט 'אנשים באים ללמוד ונשים באות לשמוע'? מה פירוש באות לשמוע? הן מבינות או לא מבינות?! אם הן מבינות, אז זה גם נקרא שהן לומדות. ואם הן לא מבינות, מה יעזור שהן שומעות? אלא הוא אומר, נכון שאינן מבינות, אבל על ידי השמיעה הן קולטות, נשמתן קולטת. זו תהיה זכותם, ובזכות שמיעה זאת הן יעסקו בתורה בעולם הבא.

ומכך אנו נקיש גם לאנשים עמי ארצות או בעלי תשובה שאינם יכולים ללמוד, שאם הם שמעו דבר תורה, דהיינו לא רק אם הם למדו בעצמם, אם אדם קורא בעצמו בספר זה בודאי עוד יותר טוב, אלא אפילו אם רק שמע, בעצם שמיעת הלימוד בעולם הזה יהיה לו את הלימוד הזה

ביכלתינו להביט באור ההוא. דהיינו בעוה"ז אנו מגושמים, ואיננו מסוגלים לקלוט את האור הזה. ואמנם מבלי הקדמת שטחיות מאמר ההגדה לא היה ביכלתינו גם לעתיד להבין ולהביט באור הצפון, כי חומר מאמר ההוא הוא הקדמה להצורה, אבל ההקדמה רחוקה מאד כריחוק תועלת לימוד התינוק קמ"ץ אל"ף בתחלתו. וכאשר לעתיד יופשט חומר המאמר מהצורה, אז נשכיל ונבין ונתבונן ראשונות מה טוב ומה נעים היה לנו שטחיות המאמר ההוא וכו'. בלי זה אין לנו בכלל את הבסיס.

כיוצ"ב הוא מסביר את לימוד ענייני עשר ספירות, הוא אומר, איך אפשר להבין מה זה ימין ושמאל ואמצע, ובחינות חסד ודין ורחמים. קצר מצע שכלנו מהשתרע לחשוב מחשבות כאלה למעלה, אשר אין שם שמות ההמה, לא מספר ולא קצה וגבול ולא שינוי ותמורה, לומר שם ימין ושמאל או חסד ומשפט. אלא מה, אבל הכל הוא בדינו הקדמה רחוקה, כריחוק התועלת לימוד אל"ף בי"ת עם הילד, אך בידיעתנו קצת ידיעה מדברים הללו, אז נזכה לעתיד כשאר יופשט החומר מעל הצורה שלנו, נשכיל ונדע להתחכם ולהתבונן וכו'. לפחות היתה לנו ידיעה כללית בלי להבין את אמיתות הדברים, אבל עי"ז נזכה לעתיד לבוא להרחיב את הדברים ולהבין אותם לפי אמיתותם, מה שבלי זה לא היינו יכולים להשיגם כלל.

עניין שימוש בחשמל בשבת, המצב בחברת חשמל בזמנינו, ומעלת השימוש בגנרטור וכדומה בשבת. ברצוני לסיים בעוד נושא חשוב. דיבר אתי בערב שבת קודש זו שיחה ארוכה הרה"ג יצחק דרזי שליט"א (ידידנעורי שלמדנו יחד בישיבת קוליתורה בירושת"ו), בנושא של החשמל בשבת. זוהי שאלה כאובה מאד, כבר דנים עליה עשרות שנים, אבל מה שהולך ומתגלה בזמן האחרון הוא שחברת חשמל מטעה את הציבור בכל מיני אשליות, פעם הם אומרים שזה אוטומטי או שעוד מעט זה יהיה אוטומטי, אבל הכל שקר וכזב.

רבי יהושע במסכת אבות אשרי יולדתו, לפי שהיתה אמו מביאה עריסתו לבית המדרש. א"כ הוא התחיל לחשוב, איזו תועלת היתה לי בכך שהיא הביאה אותי? מה זה נתן לי? לכן הוא אמר כך, עכשיו הבנתי, הטף שמביאים אותם הם משחקים ולא מקשיבים לדרשן, לכן שואלים למה באו, והתשובה היא כדי לתת שכר למביאיהם. אבל אני שעוד הייתי תינוק בעריסה, אז אני רק הייתי שומע, א"כ במצב כזה נקלטו אצלו הדברי תורה וממילא זו התועלת שהיתה לו מדבר הזה.

בהקדמת הצל"ח על האגדות [הקדמה קטנה] הוא מאריך ומביא משל, לא נאמר את כל המשל, אבל הוא מדבר על כך שישנן בש"ס הרבה אגדות תמוהות, אגדות שאינם יכולים להיות דברים כפשוטן, ויש רשעים שזלזלו בהם ח"ו. א"כ בשביל מה כתבו חז"ל זאת? הרי ממה נפשך, אם זה אינו כפשוטו, א"כ בשביל מה לקרא זאת, הרי בלאו הכי אתה לא מבין. והוא מסביר במשל מה התועלת של זה, משל לילד שמלמדים אותו את האותיות אל"ף ב"י גימ"ל דא"ל וכו', הילד איננו יודע מה זה ומה יצא לו מלימוד זה. מלמדים אותו קמץ, אל"ף בקמץ א, נו ומה הלאה? אדם גדול היה אומר, מה זה משנה? חבל על המאמץ של הילד. אבל הילד לומד בחשק, ואין לו קושיא על הדבר. ואכן כשהוא יגדל, יבין שבלי זה אין לו את היסודות. א"כ זה בערך כפי מה שאמרנו קודם, בגדר שאדם ידע באיזה פרשה הוא עסוק. דהיינו, אם לא נדע בעוה"ז את דברי התורה אפילו אלו שלא השגנו בהם, א"כ בעולם האמת לא נבינם כלל, כמו אדם שאינו יודע אל"ף ב"י. אנו לפחות יודעים את האלפא ביתא, את הנקודות, וא"כ בעולם האמת הדברים יתפתחו ויוסיפו כהנה וכהנה.

הצל"ח כותב כך, דברי אגדה שלימדונו חכמינו בעלי התלמוד והמדרשות, שכולם המה רק משל, ובתוכם צפון אור גדול, ואולם אנחנו להיות ענן החומר מכסה אור השכל, אין

שבת כסדר. אפי' עם טרקטורים ומלגזות. א"כ גם אם היה בעבר איזה היתר בשביל חולים וכדו', שהם בסכנת נפשות בלי חשמל, ברור שאם בשביל ההפעלה הם רואים לדוגמא שלא מספיק החומר והם מוסיפים פחם זה בסדר, כי אם ח"ו כל המערכת תקרוס א"כ לא יהיה חשמל, וישנם חולים בפיקוח נפש. אבל כיום הם עושים זאת הרבה פעמים לא בשביל שהמערכת לא תקרוס, אלא רק בשביל לחסוך. כגון אם הם רואים שלא צריך הרבה חשמל ב-11 בליל שבת, הם סוגרים אחד ומוסיפים לשני. במלאכות שבת, אין היתר של זה וזה גורם, שחלק אסור וחלק מותר, ויש ראייה לכך. אם כן זו בעיני חמורה. שאלתי אותו, איך אתה ידעת? איך נכנסת לחדר הפיקוד? הוא אמר לי, התמנה שם ברחובות מנהל תימני, והוא הכניס אותי לשם והראה לי את כל הדברים בדיוק מה שנעשה.

אם כן יוצא שצריכים להשתדל, גם אני בעצמי משתדל בל"נ לפעול בנושא זה, לעשות גנרטור לשבת, או כיוצא בזה, למרות שיש בזה הוצאה כספית גדולה, אבל צריכים להשתדל בזה. אינני בא לומר זאת בתורת חובה, אבל זהו דבר שצריך להשתדל בו מאד מאד. גם אם יש בזה קצת מאמץ, אבל זכות השבת מביאה הרבה ברכה. אמר הקב"ה, לוו עלי ואני פורע. מי שיכול לעשות גנרטור, או רעיון אחר, מצברים לשבת, ישתדל מאד לעשות זאת. יש לרב דרזי שליט"א ספר שבות יצחק על נושא זה, אחד הספרים בסוף חלק ששי, וחוז' מזה יש גם את החוברת הזאת שיצאה לאור, בשם החשמל בשבת בזמנינו (שנת ה'תשע"ב), גם הוא מביא זאת ומברר את העניין באריכות, ומי שיקרא זאת יבין שההיתר הוא קלוש מאד, ממש סומכים על כרעי תרנגולת כדי להתיר. אולי זה בתורת לימוד זכות, אבל כבר בזמנו אמר החזו"א, מובא זאת כאן בחוברת הנז"ל בדף 26, הנהנה מחשמל שמיוצר בשבת קודש, מעיד שאין ליבו כואב על חילול שבת הנעשה במרד, ואסור להשתמש בו מפני חילול ה'. הרי הם מחללים שבת בשביל יהודים, וכן

באופן קבוע וברור הם מחללים שבת כסדר, טרקטורים ומלגזות, מוסיפים פחם וגז וסולר וכדומה, וכל זאת עושים יהודים המחללים את יום השבת. כבר בזמנו הגרש"ז אורבך זצ"ל, כשכבר היה ממש בסוף ימיו, בשבועות האחרונים לחייו כשנודע לו זאת, הוא אמר שא"כ עכשיו איננו יודע על סמך מה אפשר להתיר, למי שמתיר.

ולצערינו, יש בתוככי ציבור שומר תומ"צ כאלה שמטעים את הציבור. דהיינו, ישנם כאלו שכביכול בדקו את הנושא והלכו לחברת חשמל ברחובות או בחדרה וכו', אבל חברת חשמל ברוב חכמתם הראו להם את כל הדברים הפשוטים שבהם אין בעיני, אבל לחדר פיקוד אף אחד לא הכניסו לראות בדיוק מה יש שם. אומרים להם, פה בסה"כ רק לוחצים, אבל למעשה זה מה שמפעיל את כל המערכת. וישנם כאלה שקוראים להם "רבנים מתונים", אבל הם לא בדקו זאת לעומק וביסודיות. ויש שהחילונים משלמים להם הרבה כסף, כדי לשחד אותם, לסתום את הפיות. יש כאלו גופים ציבוריים שהם פותרים "בעיות הלכתיות". מובן מזה כי ישנם אנשים שאצלם תרי"ג מצוות הם תרי"ג בעיות, וכיון שיש להם "בעיני", צריכים למצוא איך לפתור אותה, והם החליטו שהם מבינים מספיק והם מתירים הרבה דברים על פי כל מיני דימויים שגויים. מתוך שאינם ת"ח אמיתיים, יש להם הבנה שטחית ומקילים מאד. לפי מה שנודע לי הכל בא בעצם מתוך דעות כוזבות, ומתוך חוסר יראת שמים וקלות דעת.

מה שנראה לענ"ד לאחר ששמעתי את כל מה ששמעתי, שנפל יסוד ההיתר. לדוגמא יש טורבינות, שלפעמים הם סוגרים אחד דהיינו מכבים, ולפעמים מוסיפים פחם לשני. גם אם היו בעבר צדדים של היתר, ולכן חשבנו שרק להידור ולחומרא יש להשתמש בגנרטור, אבל עכשיו נתגלה ונתברר כי הם עושים את החילול שבת רק בשביל חסכון של כסף. אפילו שלא צריך, אבל כדי לחסוך כסף הם ממש מחללים

ביניהם. ברור א"כ השי"ן והסמ"ך הם אותו הדבר, מימות עולם ומשנים קדמוניות.

אבל אם רוצים להבין מדוע, התשובה לכך היא רק על דרך הסוד. כמובן זהו סוד עצום ונורא, אבל לפחות נאמר את המלים בכדי שבעולם הבא נבין... לפחות נקרא, נדע את המלים, שם כבר נבין לעומק. כותב הרמח"ל, מובא בגנוי רמח"ל בספר קנאת ה' צבאות דף קל"ד, דע שסוד ההנהגה היא סוד השי"ן, שהיא סוד שלושה אבות, הרי יש בשי"ן שלושה קוים, שעניינם חסד דין רחמים. ומלכות בהתחברה עמהם נעשה שבת, כמו שידעת. אך הכל נכלל בשי"ן עצמה. והיא בסוד הנקודה הנמצאת תמיד לימין או לשמאל, כי היא מלכות המתחברת עמהם לצורך ההנהגה. המלכות זו הנקודה, הרי יש שי"ן ויש שי"ן. אם זה נמצא בצד ימין זה הזכר, בצד שמאל זה הנקבה, השי"ן הימנית זה חסד, זה סוד הזכר, ואז הוא השולט. השמאלית זה סוד הנוקבא, ומהשמאלית יורד העניין לסמ"ך. הוא כותב כך, וסוד העניין, כי הסמ"ך הוא סוד ששת ימי המעשה, והשי"ן היא סוד שבת וכו', שבת, שי"ן-בת. ואז היא בת יחידה, בת חורין שאין הקליפות שולטות כלל. וראשית הכל נמשך מן השי"ן, כאשר שמעת, כי השי"ן הימנית היא תוקף שליטת הזכר, והשמאלית היא גם זכר אבל בהנהיגו לדין שהוא סוד הנוקבא. וברדת עוד הדברים למטה, יגיעו למדרגת סמ"ך. אם זה יורד זהו סמ"ך, שהיא רדת הזכר לנקיבה ממש. ועל כן השי"ן השמאלית והסמ"ך שוות במבטאן, כמו שכתוב (שופטים י"ב, ו) שבולת סבולת, כי הם עניין אחד, רק השי"ן בראשיתו והסמ"ך בסופו. א"כ בעצם הוא אומר שהשי"ן והסמ"ך מחוברים, שזה רק התחלה והסוף אבל בעצם הם אותו דבר. ממילא מובן לנו פחות או יותר שבעצם אין שום חילוק במבטא, ויש סיבות פנימיות בשרשים למה הדבר כך.

תשובה לשואל מדוע אין הבדל בין הגיית האות סמ"ך לשי"ן שמאלית.

עוד נקודה, אשר עליה ידידנו הרב אוהד נהרי יצ"ו כבר מבקש תשובה הרבה פעמים, על העניין של שי"ן ימנית ושמאלית, א"כ חושבני שלא אאכזב אותו גם הפעם, על אף שהזמן קצר ולא הספקתי הרבה דברים, אבל אענה כעת בנושא זה.

דיברנו [מוצש"ק בחקתי התשע"ב] על העניין של כ"ב אותיות, שאנחנו מבדילים בין כל אות לשנייה ואין אות הדומה לחברתה, כגון וא"ו ובי"ת אינם אותו דבר, וכן טי"ת ותי"ו, כא"ף וקו"ף, כ"ב אותיות שכל אות שונה מחברתה. אולם שאל השואל, א"כ מה ההבדל בין סמ"ך לשי"ן שמאלית? האם יש הבדל? הרי יש שי"ן ימנית ויש שי"ן שמאלית, ואת השי"ן השמאלית אנו מבטאים ממש כמו סמ"ך, א"כ טוענים ממה נפשך, גם אתם לא מקיימים זאת עד הסוף.

התשובה היא, ישנן הרבה ראיות שהשי"ן השמאלית והסמ"ך הם אותו דבר מימות עולם ומשנים קדמוניות. לא ניכנס לזה בפרוטרוט, אבל יש ראיות לכך בחז"ל ובמדרשים, כגון במדרש רבה עה"פ ויסגור בשר תחתנה, עד שלא נבראה האשה לא נזכרה אות סמ"ך, וכיון שנבראה האשה נברא השטן עמה. א"כ הסמ"ך זה שטן, וזהו שי"ן.

הדבר יוצא במפורש גם מדברי רבינו סעדיה גאון, כך מוכח מדבריו בפירושו על ספר יצירה שהבאנו לשעבר, הוא דן שם כמה הברות יש בדיוק והוא אומר שיש רק עשרים ושתים הברות. אין עוד הברה נוספת. ואם לשי"ן שמאלית יש ביטוי אחר, הרי הן כ"ג. גם הראב"ע בספר צחות כותב בהדיא, לא מתחלף אות באות כלל, רק אל"ף וא"ו ויו"ד, כי הם נמצאים לפעמים נראים ולפעמים נסתרים. והשי"ן בסמ"ך, וקריאתם שווה, ואין הפרש

הפטירות תלת דפורענותא לבני ק"ק תימן, ודברי מרן שליט"א בשבח ספר "אורח לצדיק".

יש פה את הספר אורח לצדיק, זהו ספר חשוב מאד, אין לי כעת הרבה זמן לדבר עליו אבל ספר זה מאיר את העיניים בהרבה דברים בשיטת מהרי"ץ. לצערנו ישנם כאלו שהערימו על מהרי"ץ הרבה קושיות מדומות, מי שירצה לקחת לדוגמא את הנושא של תלתא דפורענותא שאנו מפטירין אותם בשבתות אלו, הפטירות דברי חזון ואיכה. הרי הפטרנו בשבת זו את 'דברי', בשבת הבאה אנו מפטירין חזון ישעיהו, ואח"כ איכה. בשאמי עושים דברי שמעו וחזון, וישנם שבאו להקשות קושיות על מהרי"ץ, להביא את כל הפוסקים האחרים שאומרים שזה שמעו חזון, ושגם הרמב"ם בעצמו כתב כך בפירוש המשניות.

אבל הכל טעות מהתחלה ועד סוף. הראיה מפירוש המשניות אינה נכונה, כי זה רק בפירוש המשניות שבדפוס, והם סותרים את עצמם כי שם כתוב דברי שמעו חזון ואיכה. דהיינו המדפיסים או המעתיקים הספרדים הראשונים, לא הבינו איך הרמב"ם מתעלם מהפסטר שמעו, א"כ הם השלימו זאת מעצמם, ונמצאו ארבע ולא שלוש. אבל בכת"י של התימנים ובכת"י של הרמב"ם בעצמו, כתוב דברי חזון איכה. ובחיבור הרמב"ם [בהל' תפילה פ"ג הלכה י"ט] כותב, נהגו כל ישראל להפטיר בשבתות אלו תלתא דפורענותא, דברי ירמיהו, חזון ישעיהו, ואיכה היתה לזונה. הרמב"ם כותב 'נהגו כל ישראל', יש גירסאות 'נהגו ישראל', אבל בכל אופן ברור שהרמב"ם היה בהרבה ארצות, והוא מעיד שכך נהגו. אמנם יש ראשונים אחרים בצרפת האומרים אחרת, כנראה הרמב"ם לא שמע עליהם. אך בתימן ישנם כאלו ששינו מקרוב את המנהג, בגלל שבטור ובש"ע כתוב כך, ושיש כך בראשונים אחרים, ולמעשה הם מביאים ראיות מבני שאר קהילות ישראל, ויש אפשרות לאסוף עשרות

פוסקים האומרים כך. אבל מי שמתבונן יראה שזה הפוך, כי אותם כל הפוסקים בעצם מתלבטים, משום שהרי מהגמ' במסכת מגילה מוכח שההפטרה היא חזון ישעיהו ואיכה, ואלו שמפטירים שמעו וחזון זה על פי הפסיקתא, והרי הכלל הוא שכשיש מחלוקת בין הבבלי לספרים חיצונים, למדרשים ואפי' לירושלמי, ההלכה כמו הבבלי. א"כ הם בעצם באו לתרץ את עצמם, למה אינם עושים כמו שכתוב הגמ', שהרי לפי הגמ' צריך היה להיות דברי חזון ואיכה. קשה להיכנס לפרטי הפרטים, נזכרתי גם שדיברנו על כך בעבר [מוצש"ק שופטים ה'תשס"ט], אבל בכל אופן מה שאנו עושים זה מדינא דגמרא. הם רוצים לעשות כמו שכתוב בפסיקתא, ומערימים קושיות על הרמב"ם שכביכול זה לא נכון, בעוד שהמציאות היא שאילו היה מנהגם של כל הפוסקים כמו התלמוד, בודאי שלא היו משנים זאת. א"כ מה ראו אותם תימנים, שאבותיהם ואבות אבותיהם נהגו להפטיר דברי חזון ואיכה, לשנות זאת בגלל שבש"ע ובטור אומרים הפוך? הרי אדרבה, הם מתרצים את עצמם בקושי למה הם נוקטים נגד הגמרא, אבל אילו הם היו עושים כמו הגמ' בודאי שהם עצמם לא היו משנים. א"כ, איך הם באו ושינו זאת רק בגלל זה? הפוך, הם נכנסו לפרצה דחוקה, יש להם תירוץ בדוחק, אבל לכתחילה בודאי שצריך לעשות כמו שאמרה הגמ'. ומה שהביאו מפירוש המשנה, הביאו כת"י של ספרדים וכל מיני דברים, בזמן שמכת"י של התימנים הם מתעלמים.

[מצ"ב צילום שער הספר, וכן העמוד הדן בעניין תלתא דפורענותא, ומזכיר בסוף את מה שדיברנו בזה בשיעור לשעבר]

לק"י

בשם השם נעשה ונצליח

ספר ארח לצדיק

הוכחות על מסורת תימן הקדומה כפי
שחזק וביסס מוריני ורבינו נר ישראל
אדונינו מזהרי"ץ זצוק"ל
והשגות על הספרים ויצי"ב, מסו"מ ועוד

☆☆☆

ובסופו קונטרס

עין לא תשורני

על הספר עין יצחק חלק ג'

ממני הצעיר

ב. צברי יצ"ץ

שנת ה'תש"ע לב"ע ב'שכ"א לשטרי

פרק עשרים וחמשה

בעניין תלתא דפורענותא

א. בעניין ההפטריות שנוהגים לומר בשלושת השבתות שלפני תשעה באב, לפי מנהג תימן סימנם דח"א. דברי ירמיהו, חזון ישעיה, איכה היתה. לפי הספרדים והשאמי סימנם דש"ח. דברי ירמיהו, שמעו דבר ה' וחזון.

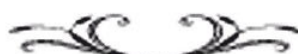
ב. בעמוד שכ"ז ד"ה ואם, כתב שאם תראה בתיגאן העתיקים שקבעו על פי דברי הרמב"ם בחיבור שסימנם דח"א, דע לך שכבר התעוררו יחידים מדור לדור מלפני כשלוש מאות שנה והנהיגו פה ושם להפטיר בסימן דש"ח כפי שראו ברד"א ובמון השו"ע. כאן מודה שהמנהג הקדום בתימן להפטיר בסימן דח"א נרק אחר כך שינו כפי מנהגי הספרדים וכדעת מרן להפטיר דש"ח.

ג. ובד"ה וכבר, כתב דמה שסופרי תימן מלפני כשלוש מאות שנה שינו את מנהג תימן מדח"א לדש"ח, משום שהרמב"ם בפירושו למשנה העלה סימן דש"ח. הדברים תמוהים. ממתי מבטלים מנהג ברור המבוסס על פי חיבור הרמב"ם ומשנים אותו כפי שכתב בפירושו למשניות? הרי שם לא בא לפסוק הלכה כי אם לפרש. האמת היא שהם שינו משום דעת מרן ולא כפי שהוא טוען.

וכעת מתברר שגרסא משובשת היתה לפני ויצי"ב וממנה הביא ראה. דאילו בכתבי היר העתיקים והמדויקים הגרסא היא כמנהג תימן, דברי ירמיהו, חזון ואיכה ולא דש"ח, כמוצג צילום כת"י לפניך. ודע לך שכבר הגר"י רצאבי באחד משעוריו השיב על כל דברי ויצי"ב במה שכתב בענין זה ודחה את כל דבריו.

שבת קבל ראש השנה תמוז להפטרות מן גז"ק אלוהים ואלהפטרות קבל תשעה באב דברי ירמיהו חזון ישעיהו איכה היתה לזונה ובעיה נחמנו נחמו עלינו ונחמו עמנו עיון עזוב יי' עניה עניה אנכי אנכי הווא מנהמכם דני עקוה קומי אלוהי

פירוש המשניות להרמב"ם כתיבת יד

שכדאי להנהיג ללמוד זאת בכל ליל שבת, לפחות כמה סעיפים, כדי שידעו את המעשה אשר יעשו.

מעלת חוברות "שערי יצחק" השיעור השבועי של מרן שליט"א בכתב, ובקשה בעניין זה.

עוד דבר, בקשר לקונטרסים שערי יצחק. דיברתי על כך כבר בשבוע שעבר, אבל יש פה נקודה שצריכים להוסיף. בעבר, כל מה שדיברתי בשיעורים כתבתי גם בספרים. בזמן האחרון, ולכה"פ בחדשים האחרונים, יש דברים רבים שכבר אין לי זמן לכתוב אותם, א"כ אני מסתפק במה שידפוסו זאת בשיעור. הם יהיו רק בחוברות הללו, וכך זה יחסוך לי זמן להספיק לכתוב דברים אחרים. לכן חשובות מאד חוברות אלו, יש בהם דברים שאין בדעתי לכתבם, ואני סומך על מה שכבר כתוב פה, ומשתדל להגיהם לפני הדפסתם. אולם יש לנו בקשה, ישנם בערך שלש מאות שיעורים מוקלטים, והמשב"ק הרב שילה הי"ו כורע ממש תחת עומס העבודה, ולהדפיס זאת במהירות כל שבוע, לכן אנחנו מבקשים שאם ישנו מישהו מתאים, שיוכל לערוך את השיעורים, דהיינו לשמוע את השיעור ולהקלידו, ואח"כ לשמוע להגיהו כדי שיוכלו להפיץ זאת בכתב. מי שיש לו את האפשרות ואת הכשרון לזה. כעת מדפיסים את השיעורים של עכשיו, אבל יש עוד מאות שיעורים, שו"ת וכדומה, במאגר "קול הלשון", וכי הם בגניזה? למה לגנוז אותם? אינני חוזר על השיעורים ההם, א"כ גם אותם צריך להדפיס. א"כ מי שיש לו את האפשרות הזאת, להקליד את השיעורים המוקלטים ולהגיהם, שיהיה בקשר איתנו או עם הר' שילה. ויזכה בזכות הרבים, שתגן עליו התורה אלף המגין.

והמקום ברוך הוא יראנו בקרוב בנחמת ציון וירושלם עיר קדשנו ותפארתנו אכ"י"ר.

בקיצור, זו רק דוגמא לדעת כי יש מגמה מסוכנת של הטעיה ובלבול, וספר זה בא לחשוף את האמת. ברוך ה'. וזאת למי שאכן ירצה לדעת את דרכו של מהרי"ץ, שהיא האמת והצדק. ומה שדיברתי כעת, הוא ממש כטיפה מן הים, ואולי בהזדמנות אחרת נרחיב יותר בל"נ, אבל חשוב מאד להפיץ את הספר הזה, כדי שלא להתפעל מכל מיני רוחות בעולם, המנסים לבלבל ולהטעות. מפצים אותו כאן בבית מדרשנו פעו"צ, הרב ניר טיירי, או הרב יאיר תאם, ה' ברוך הוא ישמרם ויחיהם.

דברי מרן שליט"א בשבח קונטרסים "אוהל שרה" על הלכות הדלקת נרות שבת, מתוך ספר רחב ומקיף על הלכות שבת מאת המחבר הרה"ג משה רצאבי שליט"א מו"צ בבית ההוראה ומח"ס בארות משה על פסקי מהרי"ץ ועוד.

דבר נוסף, יצא לאור בס"ד קונטרסים "אוהל שרה" על הלכות הדלקת נרות שבת. זו הזכות של בני הרה"ג משה שליט"א, אשר זכה להשלים את מה שאני לא עשיתי. יש את הלכות שבת בשע"ה, אבל תמיד ביקשו, הציבור רצה משהו יותר מפורט ומורחב, א"כ זיכחו ה' להשלים את המלאכה. ספר שלם רחביהיקף. פה לפחות כבר יש לנו את הדבר הראשון, שזה הלכות הדלקת נרות שבת, וגם זה לא היה יוצא לאור אילולי היתה הזדמנות לרגל פטירת הסבתא ע"ה, א"כ הוא כבר הוציא את הקונטרסים הזה על שמה, מה שנוגע להדלקת נרות. יזכהו השי"ת לברך על המוגמ"ר בעגלא ובזמן קריב, אכ"י"ר

צריכים לדעת, בספר הזה יש ממש פרטי פרטים לכל מי שרוצה לדעת. יש עניין גדול להנהיג את הבית על פי דרך התורה, ובפרט בשבת, כפי שדיברנו קודם על החשמל, שבת היא מקור הברכה, ונרות שבת זהו הדבר הראשון שמביא את השבת לבית, אבל ישנם הרבה שאלות והרבה אנשים אינם יודעים הרבה פרטים, א"כ ברוך ה' שעכשיו יש ממה ללמוד. חושבני